DAVLAT TOMONIDAN IQTISODIY TARTIBGA SOLISH SIFATINI OSHIRISH ORQALI TADBIRKORLIK FAOLLIGINI RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Mamatqulov Bekzod Akmalovich
Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi mustaqil tadqiqotchisi
bekzodmamatkulov4444@gmail.com
ORCID:0009-0004-2019-222X

Annotatsiya

Mazkur maqolada davlat tomonidan iqtisodiy tartibga solish sifatini oshirish orqali tadbirkorlik faolligini rag'batlantirishning nazariy-uslubiy asoslari, institutsional mexanizmlari hamda ularni takomillashtirish yo'nalishlari tadqiq etilgan. Tadqiqotda iqtisodiy tartibga solishning huquqiy barqarorligi, ma'muriy tartib-taomillarning soddaligi, soliq siyosatining rag'batlantiruvchi xususiyatlari, moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatlari va davlat xizmatlarining raqamlashtirilishi tadbirkorlik muhitiga ta'sir etuvchi asosiy omillar sifatida ko'rib chiqilgan. Iqtisodiy tartibga solish sifati va tadbirkorlik faolligi o'rtasidagi bog'liqlikni baholash uchun integral indeks hamda ko'p omilli ekonometrik model taklif etilgan. Shuningdek, O'zbekiston sharoitida tartibga solish ta'sirini baholash, davlat xizmatlarini raqamlashtirish, institutsional muvofiqlashtirish va natijadorlikka asoslangan boshqaruv tizimini joriy etish yuzasidan ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari davlat iqtisodiy siyosatining samaradorligini oshirish va xususiy sektorning barqaror rivojlanishini ta'minlashda qo'llanishi mumkin.

Kalit so'zlar: davlat boshqaruvi, iqtisodiy tartibga solish, tadbirkorlik faolligi, institutsional muhit, xususiy sektor, investitsiya muhiti, tartibga solish sifati, raqamli boshqaruv, ekonometrik model, iqtisodiy samaradorlik.

1. Kirish

Jahon iqtisodiyotida globallashuv jarayonlarining chuqurlashuvi, xalqaro raqobatning kuchayishi hamda raqamli texnologiyalarning iqtisodiy munosabatlarga jadal kirib kelishi davlat tomonidan iqtisodiy tartibga solish mexanizmlarini sifat jihatidan takomillashtirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Zamonaviy iqtisodiy tizimda davlatning asosiy vazifasi nafaqat iqtisodiy jarayonlarni tartibga solish, balki xususiy sektor faoliyati uchun qulay institutsional sharoitlarni shakllantirish, bozor subyektlarining iqtisodiy erkinligini ta'minlash va tadbirkorlik tashabbuslarini rag'batlantirishdan iboratdir. Shu sababli iqtisodiy tartibga solishning samaradorligi davlatning iqtisodiyotga aralashuvi darajasi bilangina emas, balki mazkur aralashuvning sifati, shaffofligi, prognoz qilinishi va iqtisodiy natijadorligi bilan ham belgilanadi.

O'zbekistonda so'nggi yillarda iqtisodiyotni liberallashtirish, xususiy mulk daxlsizligini mustahkamlash, tadbirkorlik subyektlarini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash, soliq va bojxona ma'murchiligini takomillashtirish hamda davlat xizmatlarini raqamlashtirishga qaratilgan islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, «O'zbekiston — 2030» strategiyasida iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish, xususiy sektorning iqtisodiy faolligini kengaytirish va investitsiyaviy muhitni yaxshilash ustuvor yo'nalishlar sifatida belgilangan. Biroq iqtisodiy islohotlarning natijadorligi ko'p jihatdan davlat boshqaruvi institutlari o'rtasidagi muvofiqlashuv, tartibga soluvchi normalarning

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

barqarorligi hamda tadbirkorlik subyektlari duch kelayotgan ma'muriy va moliyaviy cheklovlarning kamaytirilishiga bog'liq.

Tadbirkorlik faolligini rag'batlantirish jarayonida davlat tomonidan iqtisodiy tartibga solish sifatining yetarli darajada bo'lmasligi ortiqcha tranzaksiya xarajatlari, investitsiyaviy noaniqlik, moliyaviy resurslardan foydalanishdagi cheklovlar va norasmiy iqtisodiy faoliyatning kengayishiga olib kelishi mumkin. Aksincha, samarali tartibga solish tizimi iqtisodiy subyektlar uchun teng raqobat sharoitlarini yaratadi, mulk huquqlarini himoya qiladi, iqtisodiy resurslarning samarali taqsimlanishiga ko'maklashadi hamda yangi korxonalar tashkil etilishini rag'batlantiradi.

Shu nuqtayi nazardan, tadqiqotning asosiy maqsadi davlat tomonidan iqtisodiy tartibga solish sifati va tadbirkorlik faolligi o'rtasidagi iqtisodiy-institutsional bog'liqlikni ilmiy jihatdan asoslash hamda O'zbekiston sharoitida tadbirkorlikni rag'batlantirish mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqotning asosiy gipotezasi quyidagicha shakllantiriladi: davlat tomonidan iqtisodiy tartibga solish sifatining yaxshilanishi ma'muriy va tranzaksiya xarajatlarini kamaytirish, huquqiy aniqlikni oshirish hamda moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish orqali tadbirkorlik faolligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

2. Adabiyotlar sharhi

Davlat tomonidan iqtisodiy tartibga solish va tadbirkorlik faolligi o'rtasidagi munosabat iqtisodiy nazariyaning turli yo'nalishlarida o'rganilgan. Klassik iqtisodiyot vakili A. Smit (1776) iqtisodiy erkinlik, raqobat va bozor mexanizmlarining iqtisodiy rivojlanishdagi ahamiyatini asoslab bergan. Uning nazariy yondashuvida davlatning muhim vazifalari huquqiy tartibni saqlash, mulk huquqlarini himoya qilish va bozor faoliyati uchun zarur umumiy sharoitlarni yaratish bilan bog'liq.

J.M. Keyns (1936) bozor iqtisodiyotida iqtisodiy beqarorlik va talab yetishmovchiligi sharoitida davlatning faol makroiqtisodiy siyosati zarurligini ta'kidlagan. Ushbu yondashuvga ko'ra, davlat investitsiyalarni rag'batlantirish, bandlikni qo'llab-quvvatlash va iqtisodiy sikllarning salbiy oqibatlarini yumshatishda muhim o'rin tutadi.

D. Nort (1990) institutsional iqtisodiyot doirasida iqtisodiy rivojlanishning asosiy omillaridan biri sifatida institutlar sifatini ko'rsatgan. Uning fikricha, samarali institutlar iqtisodiy noaniqlik va tranzaksiya xarajatlarini kamaytirib, iqtisodiy subyektlarning uzoq muddatli qarorlar qabul qilishiga imkon yaratadi. Ushbu yondashuv tadbirkorlik faolligini rag'batlantirishda davlat tomonidan o'rnatiladigan rasmiy qoidalar va ularning amalda bajarilish sifati muhim ekanligini anglatadi.

S. Djankov va hammualliflar (2002) korxonalarni tashkil etish jarayonidagi ma'muriy tartib-taomillarni xalqaro miqyosda o'rganib, kirish tartiblarining murakkabligi iqtisodiy faoliyat uchun qo'shimcha to'siqlar yuzaga keltirishini ko'rsatgan. Mazkur tadqiqot iqtisodiy tartibga solishning sifati tadbirkorlik faoliyatini boshlash xarajatlari bilan bevosita bog'liq bo'lishi mumkinligini asoslaydi.

Jahon bankining Worldwide Governance Indicators loyihasida tartibga solish sifati davlatning xususiy sektor rivojlanishini qo'llab-quvvatlovchi asosli siyosat va me'yoriy hujjatlarni ishlab chiqish hamda amalga oshirish salohiyatini aks ettiruvchi boshqaruv ko'rsatkichi sifatida baholanadi.

Mazkur nazariy yondashuvlarni umumlashtirish davlat tomonidan iqtisodiy tartibga solish sifatini tadbirkorlik faolligining muhim institutsional omili sifatida ko'rib chiqish imkonini beradi.

3. Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotda tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, institutsional tahlil, iqtisodiy-matematik modellashtirish va ko'rsatkichlarni integral baholash usullaridan foydalaniladi. Metodologik yondashuv

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

davlat tomonidan iqtisodiy tartibga solish sifatini bir nechta o'zaro bog'liq omillar asosida baholash va ularning tadbirkorlik faolligiga ta'sirini aniqlashga qaratilgan.

Tadqiqotning axborot bazasi sifatida O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi, Markaziy bank, Jahon banki, OECD va boshqa xalqaro tashkilotlarning ochiq statistik ma'lumotlaridan foydalanish nazarda tutiladi. Empirik modelni amaliy baholash uchun 2015–2025-yillar bo'yicha yillik yoki hududlar kesimidagi panel ma'lumotlarni shakllantirish maqsadga muvofiq.

Davlat tomonidan iqtisodiy tartibga solish sifatini baholash uchun quyidagi integral indeks taklif etiladi:

$$\mathbf{RQI_t = \Sigma_{i=1}^{n} w_i Z_{it}}$$

Bu yerda: RQI_t — t-davrda iqtisodiy tartibga solish sifatining integral indeksi; Z_{it} — i-omilning normallashtirilgan qiymati; w_i — tegishli omilning vazn koeffitsiyenti; n — baholashga kiritilgan omillar soni.

Vazn koeffitsiyentlari yig'indisi quyidagi shartni qanoatlantirishi lozim: $\Sigma_{i=1}^{n} w_i = 1$.

Integral indeks tarkibiga huquqiy barqarorlik, ma'muriy tartib-taomillar samaradorligi, soliq ma'murchiligi, davlat xizmatlarining raqamlashtirilishi va moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatlarini kiritish taklif etiladi.

Tadbirkorlik faolligiga ta'sir etuvchi omillarni ekonometrik baholash uchun quyidagi ko'p omilli regressiya modeli shakllantiriladi:

$$\mathbf{EA_t = \beta_0 + \beta_1 RQI_t + \beta_2 FIN_t + \beta_3 TAX_t + \beta_4 DIG_t + \beta_5 GDP_t + \varepsilon_t}$$

Bu yerda EA_t — tadbirkorlik faolligi ko'rsatkichi; RQI_t — tartibga solish sifati indeksi; FIN_t — tadbirkorlikni moliyalashtirish imkoniyatlari; TAX_t — soliq yukini ifodalovchi ko'rsatkich; DIG_t — davlat xizmatlarining raqamlashtirilish darajasi; GDP_t — real iqtisodiy o'sish sur'ati; ε_t — tasodifiy xatolik.

Modelda β_1, β_2 va β_4 koeffitsiyentlarining musbat, soliq yuki sifatida o'lchangan TAX_t ko'rsatkichiga tegishli β_3 koeffitsiyentining esa manfiy bo'lishi kutiladi.

Shuni ta'kidlash kerakki, mazkur regressiya modeli hozircha metodologik taklif hisoblanadi. Uning koeffitsiyentlari, statistik ahamiyatlilik darajasi va tushuntirish qobiliyatini aniqlash uchun haqiqiy statistik ma'lumotlar asosida ekonometrik baholash talab etiladi.

4. Tadqiqot natijalari

Davlat tomonidan iqtisodiy tartibga solish sifatini oshirish orqali tadbirkorlik faolligini rag'batlantirish mexanizmlarining nazariy va institutsional tahlili tartibga solish samaradorligi bir nechta o'zaro bog'liq yo'nalishlarga asoslanishini ko'rsatadi.

Birinchidan, huquqiy-me'yoriy muhitning barqarorligi tadbirkorlik subyektlarining uzoq muddatli investitsiyaviy qarorlar qabul qilishiga xizmat qiladi. Ikkinchidan, ma'muriy tartib-taomillarni soddalashtirish korxonalarni tashkil etish va faoliyat yuritish bilan bog'liq xarajatlarni kamaytiradi. Uchinchidan, soliq siyosatining barqarorligi va shaffofligi biznesni rejalashtirish imkoniyatlarini kengaytiradi. To'rtinchidan, moliyalashtirish imkoniyatlarining yaxshilanishi yangi loyihalarni amalga oshirish va ishlab chiqarish quvvatlarini oshirishga yordam beradi.

1-jadval. Davlat tomonidan iqtisodiy tartibga solish sifatini oshirishning tadbirkorlik faolligiga ta'sir mexanizmlari

Tartibga solish yo'nalishi	Asosiy mexanizm	Kutilayotgan iqtisodiy natija
Huquqiy tartibga solish	Normativ hujjatlar barqarorligini ta'minlash	Investitsiyaviy noaniqlikning kamayishi

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Soliq siyosati	Soliq ma'murchiligini soddalashtirish	Korxonalarning rasmiy iqtisodiy faolligi oshishi
Moliyaviy qo'llab-quvvatlash	Kredit va kafillik mexanizmlarini takomillashtirish	Yangi investitsiya loyihalarining ko'payishi
Ma'muriy boshqaruv	Ruxsat berish tartiblarini qisqartirish	Tranzaksiya xarajatlarining kamayishi
Raqamli boshqaruv	Elektron davlat xizmatlarini kengaytirish	Xizmat ko'rsatish tezligi va shaffofligining oshishi
Raqobat siyosati	Bozorga kirishdagi to'siqlarni kamaytirish	Yangi tadbirkorlik subyektlarining rivojlanishi

Manba: muallif tomonidan nazariy va institutsional tahlil asosida ishlab chiqilgan.

Jadvalda keltirilgan mexanizmlar davlat iqtisodiy siyosatining tadbirkorlik faolligiga ta'siri ko'p kanalli xususiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Xususan, tartibga solish sifati yaxshilanishining natijasi faqat yangi korxonalar sonining ortishi bilan cheklanmaydi, balki mavjud korxonalarning ishlab chiqarish samaradorligi, investitsiya faolligi va raqobatbardoshligida ham namoyon bo'lishi mumkin.

Iqtisodiy tartibga solish sifatini integral baholash

Taklif etilgan integral baholash metodologiyasi doirasida tartibga solish sifatining beshta asosiy komponenti ajratildi.

2-jadval

Iqtisodiy tartibga solish sifatini baholashning taklif etilayotgan integral modeli

Baholash komponenti	**Vazn koeffitsiyenti**	**Asosiy baholash mezoni**
Huquqiy barqarorlik	0,25	Me'yoriy muhitning izchilligi va prognoz qilinishi
Ma'muriy samaradorlik	0,20	Ruxsat berish jarayonlarining soddaligi
Soliq ma'murchiligi	0,20	Soliq majburiyatlarini bajarish qulayligi
Raqamli davlat xizmatlari	0,20	Elektron xizmatlarning qamrovi va sifati
Moliyaviy infratuzilma	0,15	Moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyati
Jami	1,00	Integral tartibga solish sifati

Manba: muallifning metodologik taklifi. Vaznlar ekspert baholash yoki statistik usullar orqali keyinchalik aniqlashtirilishi lozim.

Mazkur modelda huquqiy barqarorlik komponentiga nisbatan yuqori vazn ajratilishi tadbirkorlik faoliyatining uzoq muddatli rivojlanishida institutsional aniqlik muhim ahamiyat kasb etishi bilan izohlanadi. Biroq keltirilgan vaznlar empirik hisob-kitob natijalari emas, balki dastlabki metodologik farazlardir.

Integral indeksning amaliy ahamiyati shundaki, u iqtisodiy tartibga solish sifatini vaqt bo'yicha va hududlar kesimida qiyosiy baholash, muammoli komponentlarni aniqlash hamda davlat boshqaruvi organlari faoliyatini natijadorlik asosida monitoring qilish imkonini beradi.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Tadbirkorlik faolligini rag'batlantirishning takomillashtirilgan mexanizmi

Tadqiqot doirasida davlat tomonidan iqtisodiy tartibga solish sifatini oshirishga asoslangan besh bosqichli boshqaruv mexanizmi taklif etiladi.

1-bosqich. Institutsional diagnostika — Tartibga solishdagi mavjud to'siqlar va xarajatlarni aniqlash

2-bosqich. Tartibga solish ta'sirini baholash — Yangi qarorlarning biznesga ta'sirini oldindan hisoblash

3-bosqich. Rag'batlantiruvchi vositalarni joriy etish — Moliyaviy, soliq va ma'muriy mexanizmlarni muvofiqlashtirish

4-bosqich. Raqamli monitoring — Tadbirkorlik muhiti ko'rsatkichlarini muntazam kuzatish

5-bosqich. Natijadorlikni baholash va qayta aloqa — Siyosat natijalariga qarab mexanizmlarni takomillashtirish

1-rasm. Tadbirkorlik faolligini rag'batlantirishning taklif etilayotgan integratsiyalashgan boshqaruv mexanizmi. Manba: muallif ishlanmasi.

Taklif etilayotgan mexanizmning o'ziga xos jihati shundaki, unda davlat tomonidan iqtisodiy tartibga solish jarayoni faqat normativ hujjatlar ishlab chiqish va ularning bajarilishini nazorat qilish bilan cheklanmaydi. Aksincha, tartibga solishning tadbirkorlik faoliyatiga real ta'sirini o'lchash, biznes subyektlaridan qayta aloqa olish va boshqaruv qarorlarini natijalarga mos ravishda takomillashtirish nazarda tutiladi.

5. Muhokama

Tadqiqot natijalarining nazariy talqini davlat tomonidan iqtisodiy tartibga solish sifati tadbirkorlik faolligiga bevosita va bilvosita ta'sir ko'rsatishini anglatadi. Bevosita ta'sir korxonalarni ro'yxatdan o'tkazish, litsenziyalash, soliqqa tortish va davlat xizmatlaridan foydalanish jarayonlarida namoyon bo'ladi. Bilvosita ta'sir esa investitsiyaviy ishonch, raqobat muhiti, moliyaviy resurslar taqsimoti va iqtisodiy kutilmalarning shakllanishi orqali yuzaga keladi.

O'zbekiston sharoitida iqtisodiy tartibga solish sifatini oshirishning muhim yo'nalishlaridan biri davlat boshqaruvi organlari o'rtasida institutsional muvofiqlashtirishni kuchaytirish hisoblanadi. Chunki tadbirkorlik subyektlari faoliyati bir vaqtning o'zida soliq, bojxona, bank, yer munosabatlari, qurilish, ekologiya va boshqa tartibga solish tizimlari bilan bog'liq. Ushbu yo'nalishlarda talablarning o'zaro nomuvofiqligi yoki takrorlanishi tadbirkorlar uchun ortiqcha xarajatlar yuzaga keltirishi mumkin.

Shu sababli iqtisodiy tartibga solishni takomillashtirishda «bir marta ma'lumot taqdim etish» tamoyiliga asoslangan integratsiyalashgan raqamli davlat xizmatlari tizimini rivojlantirish maqsadga muvofiq. Bunda tadbirkorlik subyekti tomonidan taqdim etilgan ma'lumotlar qonunchilikda belgilangan tartibda tegishli davlat organlari o'rtasida almashilishi, bir xil hujjatlarni takroran talab qilish amaliyoti esa imkon qadar qisqartirilishi kerak.

Tartibga solish samaradorligini oshirishning yana bir muhim yo'nalishi davlat tomonidan beriladigan imtiyozlar va rag'batlantirish vositalarining iqtisodiy natijadorligini baholashdan iborat. Soliq imtiyozlari, subsidiyalar va kredit kafolatlari tadbirkorlik faolligini qo'llab-quvvatlashi mumkin, biroq ular aniq maqsadli ko'rsatkichlar bilan bog'lanmasa, budjet xarajatlarining ortishi va raqobat muhitining buzilishiga sabab bo'lishi ehtimoli mavjud.

Shu nuqtayi nazardan, davlat qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining samaradorligini quyidagi ko'rsatkich orqali baholash taklif etiladi:

$$E_s = \Delta VA / G_s$$

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Bu yerda E_s — davlat rag'batlantirish vositasining iqtisodiy natijadorlik koeffitsiyenti; ΔVA — qo'llab-quvvatlash natijasida yuzaga kelgan qo'shimcha yalpi qo'shilgan qiymat; G_s — davlat tomonidan ajratilgan moliyaviy resurslar hajmi.

Ushbu formuladan foydalanishda qo'shimcha yalpi qo'shilgan qiymatning aynan davlat qo'llab-quvvatlashi natijasida yuzaga kelgan qismini aniqlash muhimdir. Buning uchun qo'llab-quvvatlash olgan va olmagan o'xshash korxonalarni taqqoslash yoki boshqa sababiy ta'sirni baholash usullaridan foydalanish talab etiladi.

3-jadval

Tadbirkorlik faolligini rag'batlantirish mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar

Taklif etilayotgan yo'nalish	Amalga oshirish mexanizmi	Natijadorlik indikatori
Tartibga solish ta'sirini baholashni kuchaytirish	Normativ hujjatlarning biznes xarajatlariga ta'sirini oldindan baholash	Ma'muriy xarajatlarning o'zgarishi
Raqamli davlat xizmatlarini integratsiyalash	Idoralararo ma'lumot almashinuvi	Xizmat olish uchun sarflangan vaqt
Moliyaviy rag'batlantirishni takomillashtirish	Natijadorlikka bog'langan kredit kafolatlari va subsidiyalar	Yangi investitsiyalar va yaratilgan qo'shilgan qiymat
Hududiy boshqaruv samaradorligini oshirish	Hududiy tadbirkorlik muhiti indeksini joriy etish	Yangi faol korxonalar soni
Davlat organlari javobgarligini kuchaytirish	KPI asosida monitoring va ochiq hisobot	Murojaatlarni hal etish sifati va muddati

Manba: muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

Jadvalda keltirilgan takliflarning amaliy ahamiyati davlat boshqaruvi organlari faoliyatini jarayonga yo'naltirilgan yondashuvdan natijaga yo'naltirilgan boshqaruv modeliga o'tkazish imkoniyatida namoyon bo'ladi. Bunda davlat organlari faoliyatining samaradorligi faqat ko'rsatilgan xizmatlar soni yoki qabul qilingan hujjatlar miqdori bilan emas, balki tadbirkorlik subyektlari xarajatlarining kamayishi, yangi biznes tashabbuslarining shakllanishi va xususiy investitsiyalar faolligi bilan ham baholanishi lozim.

Tadqiqotning muhim cheklovi shundaki, taklif etilgan integral indeks va regressiya modeli bo'yicha haqiqiy statistik baholash natijalari hali olinmagan. Shu sababli keltirilgan bog'liqliklar nazariy jihatdan asoslangan gipotezalar sifatida talqin qilinadi.

6. Xulosa

O'tkazilgan nazariy-uslubiy va institutsional tahlil davlat tomonidan iqtisodiy tartibga solish sifatini oshirish tadbirkorlik faolligini rag'batlantirishning muhim shartlaridan biri ekanligini asoslash imkonini berdi. Iqtisodiy tartibga solish samaradorligi huquqiy muhitning barqarorligi, ma'muriy tartib-taomillarning soddaligi, moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatlari, soliq siyosatining izchilligi va davlat xizmatlarining raqamlashtirilishi kabi omillar bilan uzviy bog'liq. Mazkur omillarni o'zaro muvofiqlashtirish tadbirkorlik subyektlari uchun qulay iqtisodiy sharoitlarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot doirasida iqtisodiy tartibga solish sifatini baholashning besh komponentli integral indeksi va tadbirkorlik faolligiga ta'sir etuvchi omillarni aniqlashga mo'ljallangan ko'p omilli ekonometrik

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

model taklif etildi. Ushbu yondashuv davlat iqtisodiy siyosatining natijadorligini tizimli monitoring qilish, tartibga solishdagi institutsional cheklovlarni aniqlash hamda hududlar kesimida tadbirkorlik muhitini qiyosiy baholash uchun metodologik asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Shuningdek, tadbirkorlik faolligini rag'batlantirishning institutsional diagnostika, tartibga solish ta'sirini baholash, rag'batlantiruvchi mexanizmlarni joriy etish, raqamli monitoring va natijadorlik asosida qayta aloqa bosqichlarini o'z ichiga oluvchi integratsiyalashgan boshqaruv mexanizmi ishlab chiqildi. Mazkur mexanizmni amaliyotga tatbiq etish davlat boshqaruvi qarorlarining iqtisodiy asoslanganligini kuchaytirish, ortiqcha ma'muriy xarajatlarni qisqartirish va tadbirkorlik tashabbuslarini qo'llab-quvvatlashga yo'naltirilgan boshqaruv tizimini shakllantirish imkonini beradi.

Umuman olganda, O'zbekistonda tadbirkorlik faolligini barqaror rag'batlantirish uchun davlat tomonidan iqtisodiy tartibga solishning sifat ko'rsatkichlarini baholash tizimini takomillashtirish, idoralararo muvofiqlashtirishni kuchaytirish, rag'batlantirish vositalarini aniq iqtisodiy natijalar bilan bog'lash hamda davlat boshqaruvida raqamli va natijadorlikka asoslangan yondashuvlarni kengaytirish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Smith, A. (1776). An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations. London: W. Strahan and T. Cadell.
2. Keynes, J. M. (1936). The General Theory of Employment, Interest and Money. London: Macmillan.
3. North, D. C. (1990). Institutions, Institutional Change and Economic Performance. Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511808678
4. Djankov, S., La Porta, R., Lopez-de-Silanes, F., & Shleifer, A. (2002). The Regulation of Entry. The Quarterly Journal of Economics, 117(1), 1–37. https://doi.org/10.1162/003355302753399436
5. Kaufmann, D., Kraay, A., & Mastruzzi, M. (2010). The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues. World Bank Policy Research Working Paper No. 5430. https://doi.org/10.1596/1813-9450-5430
6. Ibrokhimova Shirmonoy Khusan qizi. "Analysis OF the Share OF the State Budget in Investments in Fixed Capital in the Republic OF Uzbekistan." Pioneer: Journal of Advanced Research and Scientific Progress 4.2 (2025): 51-55.
7. Mahammadsidik, A., & Sherzodjon o'g'li, H. U. (2025). Analysis OF the Historical Evolution AND Development Stages OF Free Economic Zones. Pioneer: Journal of Advanced Research and Scientific Progress, 4(1), 13-18.
8. Sh, Habibjonov U. "Analysis of factors influencing the volume of foreign direct investments in the republic of Uzbekistan: correlation analysis." Экономика и социум 4-1 (131) (2025): 200-207.
9. Sherzodjonovich, Habibjonov Usmonjon. "Analysis of free economic zones in Uzbekistan." Economics and Innovative Technologies 12.5 (2024): 88-95.
10. Khabibjonov, U., & Ismoilov, I. (2024). General structure and development of China's "One belt, one road" program. Science and innovation, 3(A7), 29-34.
11. Parwoniy, M., & Usmonjon, H. (2024). Islamic finance and its impact on the economy of Uzbekistan. Innovative Developments and Research in Education, 3(32), 242-245.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.